

Asia: VN/15547/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain 22 §:n ja sosiaalihuoltolain 50 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kantanne ajokorttilausuntojen rajaamisesta pois julkisesta perusterveydenhuollosta

-

Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen vaikutuksista (jakso 4.2)? Onko lakiehdotuksella jotain sellaisia vaikutuksia, joita ei esitysluonnoksessa vielä ole otettu huomioon?

Esitysluonnoksessa sosiaalihuoltolain 50 §:n muuttamiseksi ei muutosta ole perusteltu tai sen vaikutuksia arvioitu juuri lainkaan. Tämä ratkaisu perustunee siihen, että esitysluonnoksessa todetaan sosiaalihuoltolakiin ehdotettavan muutoksen olevan teknisluonteinen. Onkin mahdollista, että tämä erittäin suppea sosiaalihuoltolain 50 §:n muutoksen esittely ja arviointi ja sen käsittely teknisluonteisena virheenkorjauksena vaikuttaa esityksestä annettaviin lausuntoihin.

Tätä muutosta koskeva lausunto on annettu kohdassa Muita huomioita esitysluonnoksesta.

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä perusterveydenhuollossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista perusterveydenhuollossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu hyvinvointialueille: laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä erikoissairaanhoidossa alueellanne vuosittain? Kuinka suuri osa palvelun kustannuksista erikoissairaanhoidossa pystytään kattamaan palvelusta perittävillä asiakasmaksuilla?

-

Kysymys suunnattu yksityisille lääkäriasemille: Teillä laadittavien ajokorttilausuntojen kokonaismäärä vuosittain?

-

Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii lääkärin tehokasta työaikaa?

-

Hyvinvointialueille ja yksityisille lääkäriasemille suunnattu kysymys: Kuinka paljon yhden ajokorttilausunnon laatiminen vaatii sairaanhoitajan tehokasta työaikaa?

-

Muita huomioita esitysluonnoksesta?

Päijät-Hämeen hyvinvointialue näkee tarkoituksenmukaisena oikaisuvaatimusten käsittelyn sosiaalihuoltolain voimassa olevan muodon mukaisesti viranhaltijan toimesta ja pitää perusteettomana sekä epätarkoituksenmukaisena sosiaalihuoltolain 50 § muutosta nyt esitetyn mukaisesti.

Sosiaalihuoltoon liittyvien yksilöasioiden päätösten oikaisuvaatimusten käsittely esityksen mukaan toimielimessä ei tuota asiakkaan edun näkökulmasta parannusta, vaan heikentää hyvinvointialue uudistuksen jälkeen muuttuneen tilan. Tiedossa on, että useampi hyvinvointialue on ollut valmistelemissa seuraavalle 2025 alkavalle aluevaltuustokaudelle uudistusta sosiaalihuoltolain mukaisten yksilöasioiden oikaisuvaatimusmenettelyyn. Nyt esitetty muutos lakiin poistaisi tämän asiakkaan ja organisaation näkökulmasta tarkoituksenmukaiseksi arvioidun oikaisuvaatimusten käsittelyn uudistamisen mahdollisuuden.

Keskeisimmät perusteet oikaisuvaatimusten viranhaltijakäsittelyn tarkoituksenmukaisuuteen ovat seuraavat:

Toimielimet muodostuvat poliittisesti valituista luottamushenkilöistä. Yksilöasioita käsittelevän toimielimen jäsenillä ei siten edellytetä olevan käsiteltäviin asioihin liittyvää koulutusta tai juridista osaamista. Toimielin ei lähtökohtaisesti tuo ratkaisutoimintaan mitään lääketieteen tai sosiaalihuollon sisällön tai juridisen tulkinnan lisäasiantuntemusta, vaan sen tehtävänä on toimia edustuksellisen demokratian toteuttajana hyvinvointialueen päätöksenteossa. Oikaisuvaatimukset on käsitelty toimielimessä tarvittavan koulutuksen ja kokemuksen omaavan viranhaltijan esittelystä. Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja sitä edeltäneiden organisaatioiden kokemuksen mukaan asiat ratkaistaan lähes kaikissa tapauksissa viranhaltijaesittelyn mukaisesti. Tämä sinällään osoittaa viranhaltijakäsittelyn olevan riittävä. Asiakkaalla on oikaisuvaatimuksesta annettuun päätöksen muutoksenhakumahdollisuus hallintotuomioistuimeen.

Yksilöjaostossa käsiteltävät asiat ovat salassa pidettäviä ja sisältävät yleensä arkaluonteisia erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Yksilöiden arkaluonteisten asioiden käsittely peruteltua tarvetta laajemmassa piirissä, kuten monijäsenisessä toimielimessä, lisää aina riskiä jonkin virheen mahdollisuuden tietosuojan suhteen. Lisäksi pelkästään yksilön arkaluonteisen asian käsittely poliittisesti valittujen luottamushenkilöiden muodostamassa toimielimessä on joidenkin asiakkaiden kokemusten mukaan epämiellyttävää. Toisaalta osa asiakkaista taas saattaa mieltää toimielimen luottamushenkilöjäsenet ikään kuin ”edustajikseen” myös yksilöjaoston jäsenenä.

Asiakkaan edun näkökulmasta oikaisuvaatimuksen käsittely tulisi olla nopeaa menettelyä, jossa päätös voidaan itseoikaisun tapaan arvioida uudelleen ja mahdollisesti korjata, mikäli siinä huomataan virhe. Oikaisuvaatimusten viranhaltijakäsittely on merkittävästi nopeampaa oikaisuvaatimusten käsittelyä kuin toimielimessä käsittely. Viranhaltijakäsittelyssäkin oikaisuvaatimukset käsittelee kokenut eri viranhaltija kuin joka on päätöksen tehnyt. Käsittelyn nopeutumisen lisäksi toimielinkäsittelystä luopuminen toisi säästöjä ja tehokkuutta, kun hallinnollinen työ vähenee ja suorat toimielinkokouksista aiheutuvat kustannukset (hallinnollisen työn lisääntyminen, kokousten valmistelu, järjestäminen ja luottamushenkilöille maksettavat kokouspalkkiot jäävät pois.

Muutoksenhaun kokonaisuuden ja oikeusturvan kannalta on selkeämpää pyrkiä malliin, jossa viranomaisen käsittelee oikaisuvaatimukset puhtaasti viranhaltijatyönä ja tässä prosessin vaiheessa voidaan korjata nopeasti mahdolliset selkeät virheet tai arvioida lain tulkinta vielä uudelleen toisen viranhaltijan toimesta. Tämän jälkeen asiat siirtyisivät varsinaiseen organisaatiosta täysin erilliseen muutoksenhakuun.

Huomioitavaa on, että esimerkiksi vastaavan kaltaisia yksilöasioita ratkaistaan Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimesta merkittävä määrä. Kelassa ei ole koskaan ollut luottamushenkilöistä koostuvaa toimielintä käsittelemään perustoimeentulotuen oikaisuvaatimuksia. Kelassa oikaisuvaatimuskäsittelyn hoitavat työntekijät, joiden päätehtävänä on ratkoa näitä oikaisuvaatimuksia.

Lahti Sari
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä - hallintojohtaja